

Utvikling av en industritest for evaluering av fasthet og spaltning i laksefilet

Noen eksempler på bruk

**Ulf Erikson (Sintef Fiskeri og havbruk)
Gudmund Bye og Kurt Oppedal (Marine Harvest)**

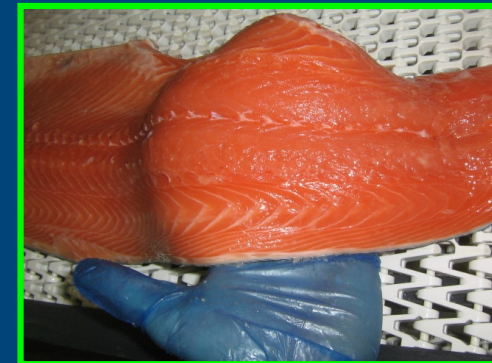
Bakgrunn

- I 2007 var 'bløt fisk' et utbredt problem i lakseindustrien ('ekstremfisk')
- Tradisjonelt har det vært uklart hva en forstår med begrepet 'bløt fisk'
- Under arbeidet med å karakterisere denne fisken ble det i tillegg til andre analyser prøvd ut noen enkle tester for å evaluere filetenes teksturegenskaper.

→ Dette utviklet seg etter hvert til *'Industritesten'*

Målsetninger

- Enkel i bruk uten bruk av spesielle hjelpemidler
- Skille mellom 3 fenomener for bedre å identifisere problemet med 'bløt fisk':
  - (1) filetspaltning (gaping)
  - (2) generelt 'bløt' filet (mangel på spenst og styrke mot deformasjon, 'dvask' filet)
  - (3) bløt stripe

Bruk

- Et middel som kan brukes til kommunikasjon mellom ulike aktører i verdikjeden (beskrive mer eksakt filetenes tekstoregenskaper)
- Kvalitetskontroll
- Statistikk (kvalitetsendringer over tid?)
- Et verktøy for å evaluere produktkvalitet etter endringer i produksjonen fram til slakteklar fisk

Industrietest: Evaluere fasthet og spaltning av filet

- 20 fisk fra samme gruppe. Evalueres 3 - 5 dager etter slakting. Fisken lagres på is (0 - 4°C; frosset/tinet fisk skal ikke benyttes)
- Superior kvalitet av størrelse 3 - 5 kg
- Mål: (1) kjernetemperatur, (2) vekt og (3) lengde
- Testen må utføres etter at fisken har gått gjennom rigor mortis
- Venstre filet benyttes. Denne må skjæres av først.
- Ulike tester gjennomføres og eventuelle kommentarer kan gis
- Global kvalitet: Superior, Medium (M), M+, M-, eller Produksjon (eventuelt)

Industrietest

1. Opprinnelig versjon

2. Forenklet versjon (ny)

(1) Generell fasthet av hel fisk

- NB! For å unngå forveksling med rigor mortis, må testen utføres minimum 3 dager etter slakting
- Fisken legges på et bord. Halve fiskens lengde (halen) over bordkanten. Mål avbøying. *Fast fisk bøyer lite, mens bløt fisk bøyer mye?*

Rigor Index - metoden (Bito et al. 1983) benyttes post rigor

Score:

0 : < 30° (fast ?)

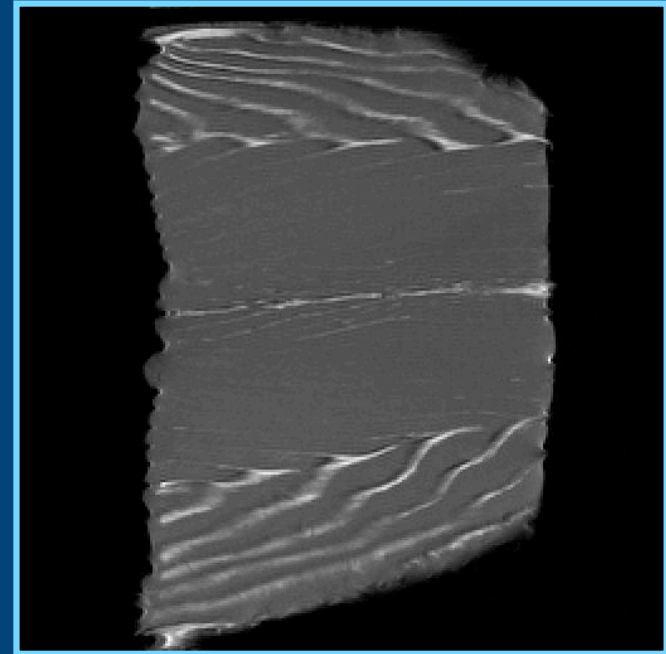
1 : mellom 30° og 60°

2 : > 60° (myk ?)

(2) Bløt stripe

Bløt stripe 3-5 cm bred mot ryggbeinet

Mest typisk: haleparti fram mot ryggfinnen (1/2 fileten)

MRI

(2) Bløt stripe

Score:

0 – Ingen, eller meget svak antydning til bløt stripe

1 – Den bløte stripen dekker ca 1/3 av filetens lengde

2 – Den bløte stripen dekker ca 1/2 av filetens lengde

Merknader

- Noter *lengde* ved avvik fra score 0 - 2.
- Noter *bredden* av den bløte stripen dersom den avviker fra 3 - 5 cm
- Bakerst i haleregionen (få cm) er muskelen ofte 'naturlig' bløt

(3) Spenst/Elastisitet

- Fileten 'brettes dobbel' kant mot kant (muskelside mot muskelside, spordenden øverst)
- Slipp
- Registrer!

Score:

0 – Elastisk: Fileten retter seg ut raskt

1 – Noe elastisk: Fileten retter seg ut langsomt

2 – 'Slapp': Fileten forblir sammenbrettet

(4) Fingertest

Er fileten elastisk? Hvordan er konsistensen?
Bløt filet: Trykker lett gjennom, varig avtrykk

(4) Fingertest: Nedtrykk og konsistens

- **Press en finger ned i fileten mellom sidelinjen og ryggfinnen (anslagsvis 1 kg trykk i 2 sek)**

Score:

0 – Elastisk: Overflaten gjenopprettes

1 – Varig avtrykk

2 – Fingeren 'går rett gjennom fileten'

(4) Fingertest

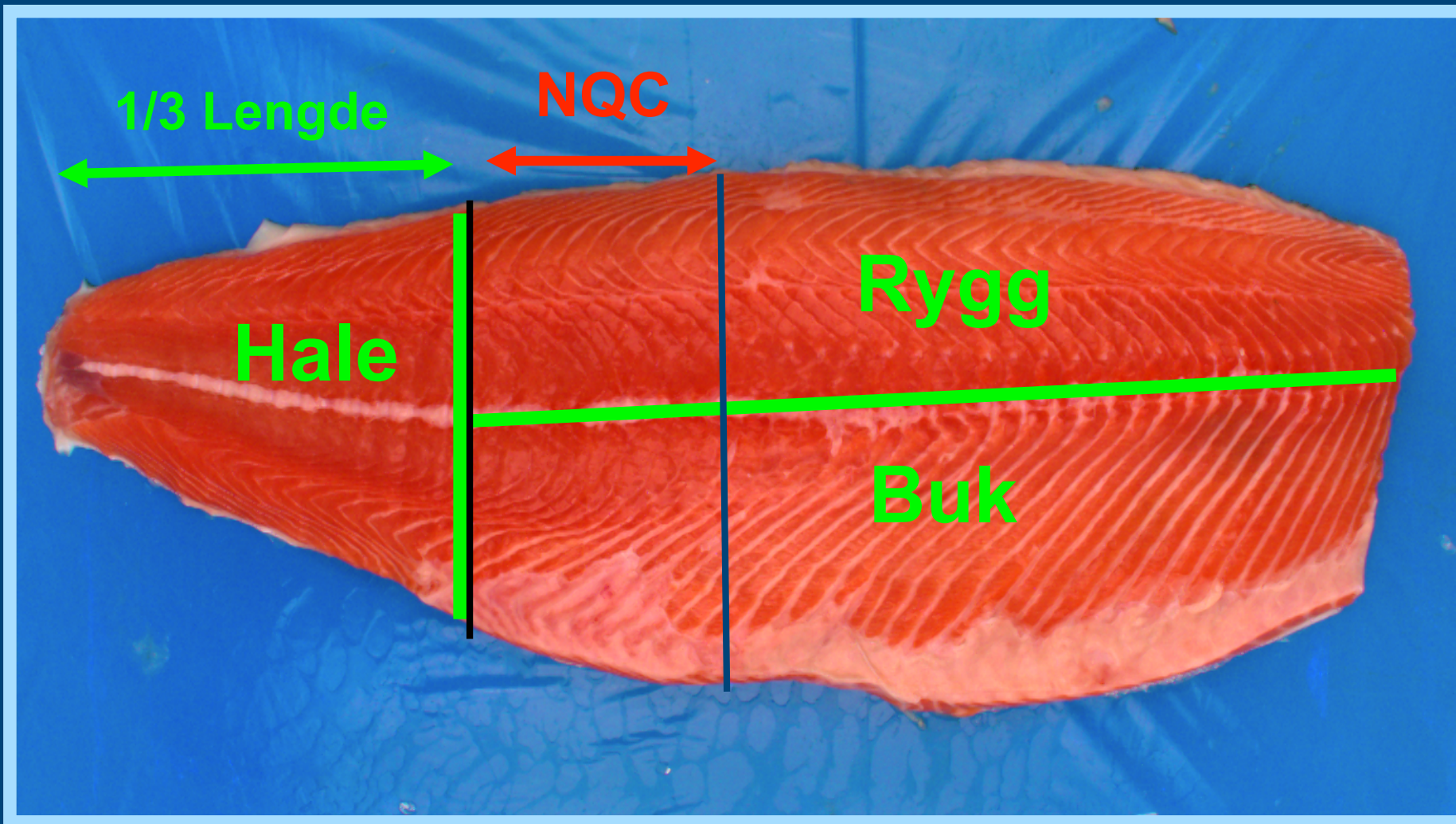
Score 0 – Elastisk, overflaten gjenopprettes raskt

Score 1 – Varig avtrykk

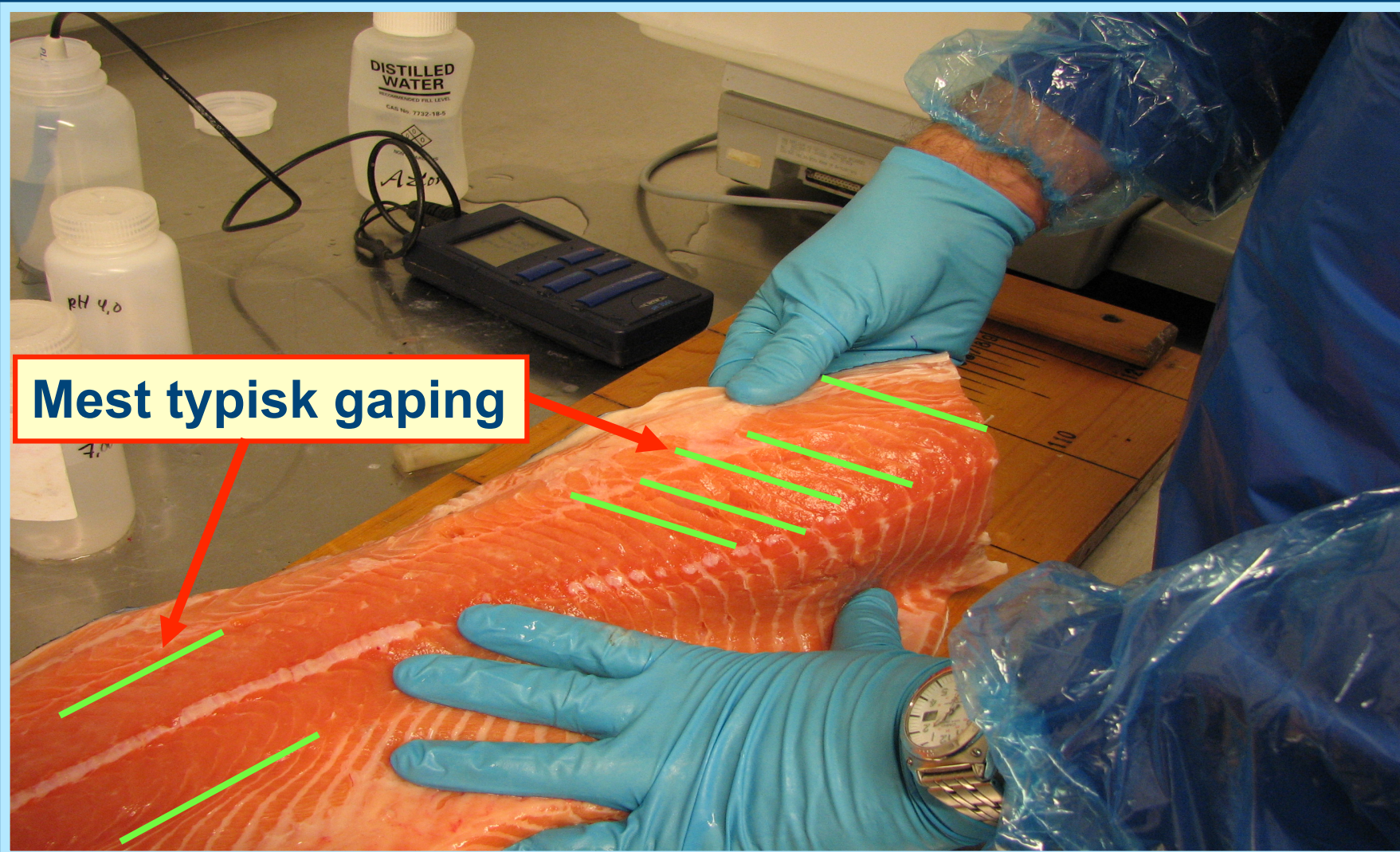
Score 2 – Fingeren går rett gjennom fileten

- **Ved samtidig sammenlikning av fisk fra ulike lokaliteter, kan en ofte observere tydelige forskjeller i fastheten av filetene**
- **Likevel gis ofte Score 0 til alle slike grupper**
- **Instrumentelle teksturmålinger kan trolig fange opp dette**
  - **NB! Reservèr Score 2 for ekstremfisk ('posteiliknende konsistens) !**

(5) Gaping – Soneinndeling

(5) Spalter fileten lett ved bøying?

(5) Gaping

Samme skala benyttes for spaltning i de tre sonene rygg, buk og hale

Gaping score (Andersen et al. 1994)

0 – Ingen gaping

1 – Få spalter (< 5; lengde < 2 cm)

2 - Noen små spalter (< 10)

3 - Mange spalter (>10 små eller noen få store, > 2 cm)

4 - Mye gaping (mange store spalter)

5 – Ekstrem spaltning (fileten holder ikke sammen)

(5) Gaping

- Metoden for evaluering av gaping ble funnet uegnet til vårt formål (simulere maskinell prosessering)
- I stedet ble det tidlig innført en subjektiv vurdering av gaping i de tre sonene (Score 0 – 5)
- Denne metoden er i hovedsak brukt i alle tester
- En egnet skala skal benyttes skal etableres og illustreres med typiske bilder

(5) Gaping

- **NB! Dette er ingen tradisjonell gapingtest!**
- **Testen skal simulere hardhendt behandling, som filetmaskin**
- **Fileten skal bøyes forholdsvis hardhendt før evaluering!**

Total score

■ **Total score = Sum Test 1 – 5**

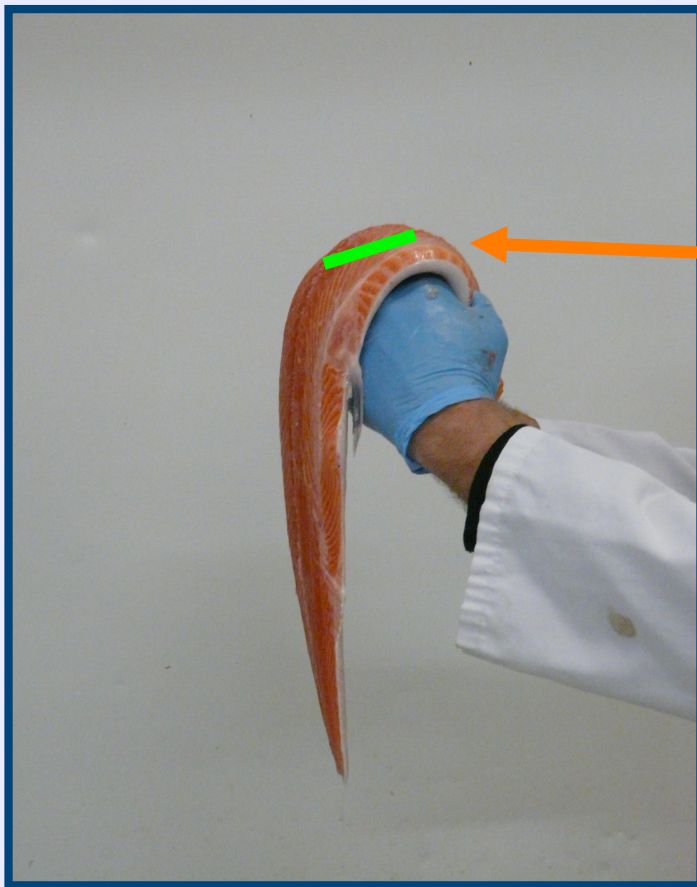
■ **Test 1 – 4 har score 0 – 2**

■ **Test 5 har score 0 – 5 i tre soner***

*⇒ **Vekting av Test 5 (gaping score):**
$$\frac{\text{rygg} + \text{buk} + \text{hale}}{3}$$

Dvs. gaping får noe større vekting enn de andre parameterne (Test 1 –4)

Forenklet (alternativ) gaping test

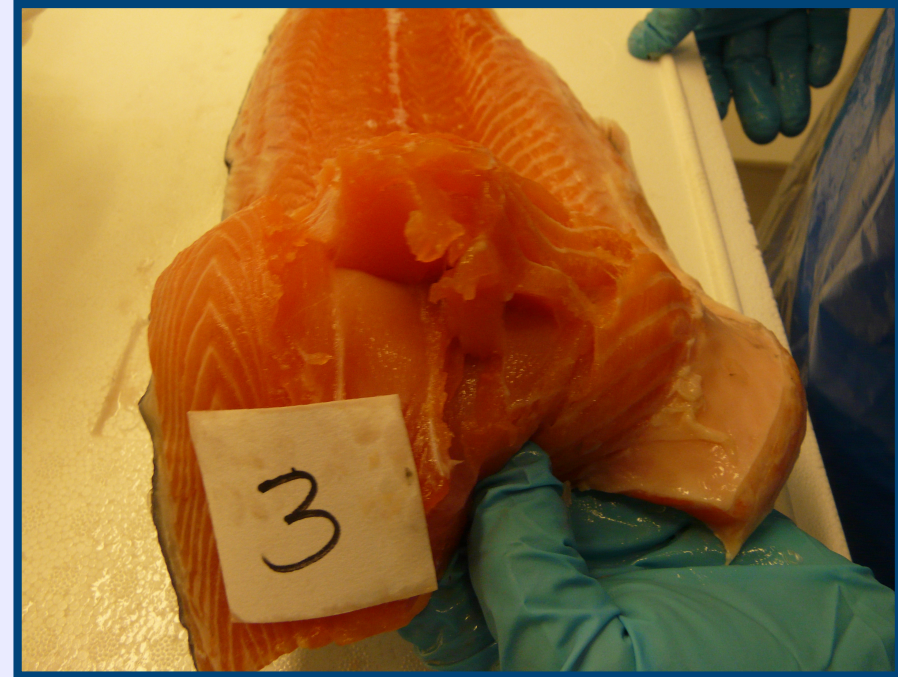

Spalter kun her
Score 0 - 4 ?

Alternativ (enklere) gaping test

Typisk område utsatt for spaltning ved bruk av denne testen

Eksempel Score 3 ?

Konklusjon: (a) Lite område spalter; (b) Vanskeligere å skille grupper

Gapingtest – Erfaring i bruk

- Tradisjonell gaping score (0 – 5) ikke egnet for vårt formål
- Erstatter 'gaping score 0 – 5' med typiske bilder som viser gaping score 0 – 5 (?)

Industritest: Eksempel: Ny gapingscore 0 - 5 (?)

Industrietest – Andre erfaringer ved bruk

- **Vinkel (avbøying av hel fisk, Rigor index - metoden)**

Avbøying kan i noen grad påvirkes av:

- 1. Orientering av fisken i kassen (bøyd?) før test**
- 2. Hvilken side fisken ligger på ved test**
- 3. Tempertur i fisken (rundt 0°C)?**

- **Er bløt stripe relevant? Naturlig i laks? Er konsistensen, eller hvor utpreget stripen er, mer relevant? Liten variasjon i score (score 2).**

- **Alternativ gapingtest skiller ulike grupper laks dårligere**

Derfor: Ny, forenklet industritest

UT:

- Avbøying av hel fisk (vinkel, Rigor index – metoden)
- Bløt stripe

Ny test:

- (1) Fingertest: Konsistens (fasthet og elastisitet)
- (2) Sammenbretting av filet: Spenst
- (3) Gaping i 3 soner (Score sammenliknes med typiske bilder)

Ny industritest - Eventuelt

- Et håndholdt teksturmeter er under utprøving av Marine Harvest. Måler kraft ved nedtrykk av stempel.
- Kan eventuelt erstatte, eller være et supplement til Fingertesten

Bruk av industritesten i 2008

- Generasjonsuttak fra ulike lokaliteter (Marine Harvest)
- 4 fôringsregimer (ulike fôrtyper) (Nofima)
- 4 fôrtyper, 3 fôrleverandører
- 4 stamfiskgrupper
- 4 fôringsregimer (2 energinivå, 2 veksthastigheter): → *forskjeller i spenst*
- En lakseprodusent i Nord-Norge

Hovedkonklusjoner:

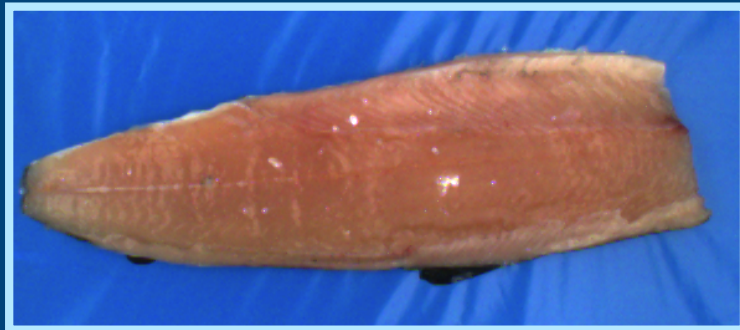
- (1) Ingen tydelige forskjeller mellom behandlingene
- (2) OK konsistens, men mye gaping i rygg

Eksempel: Fisk fra Lokalitet K

(utsett av H07 smolt på 6 lokaliteter)

Mai og september 2008

0,2 kg mai
0,8 kg september

Ekstremt 'bløt', mye gaping

November 2008

Vekt 1,2 kg

Middels spenst, OK tekstur, mye gaping

5 andre lokaliteter utsett av smolt H07:
Tilsvarende i mai, men OK tekstur i september (men mye gaping)

Industritest mai 2009

- Laks fra to produsenter (fiskestørrelse 4-5 kg)
- Filetene skåret pre-rigor fikk samme score som filetene skåret post-rigor fra samme fisk. Filetene ble evaluert samtidig Dag 3 og 4 post mortem
- Ingen tydelige forskjeller i score hos fisk lagret i 3, 4, 5, 6, 10, 14, 17 og 20 dager post mortem
- Tyder på at industritesten primært registrerer iboende kvalitet fra oppdretter

Industritest utført pre-rigor desember 2008

- Produsent i Sør-Norge
- Meget høy strømningshastighet i merd (trening!)
- Fiskestørrelse 3 - 4 kg
- Utmattet fisk ved slakting
- Filetkvalitet vurdert som særdeles bra (Dag 0), lite synlig fett (trening?)

■ Industritest:

Spent-, konsistens- og gapingscore = 0 ± 0

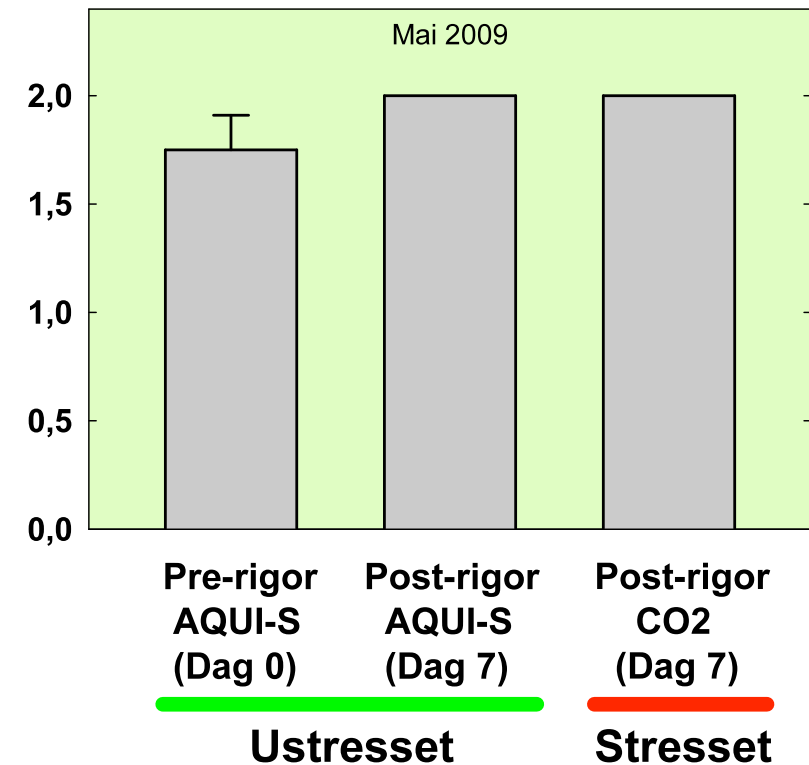
Avbøyning (ikke islagret): score 1 (30 – 60°)

Industritest

Kontrollert forsøk ved SFH (lab.) mai 2009

- Fisk bedøvd med AQUI-S vs CO₂
- Laks 1,5 – 3,0 kg
- Inntrykk ved filetering:
Relativt 'dårlig' konsistens ('mosete')

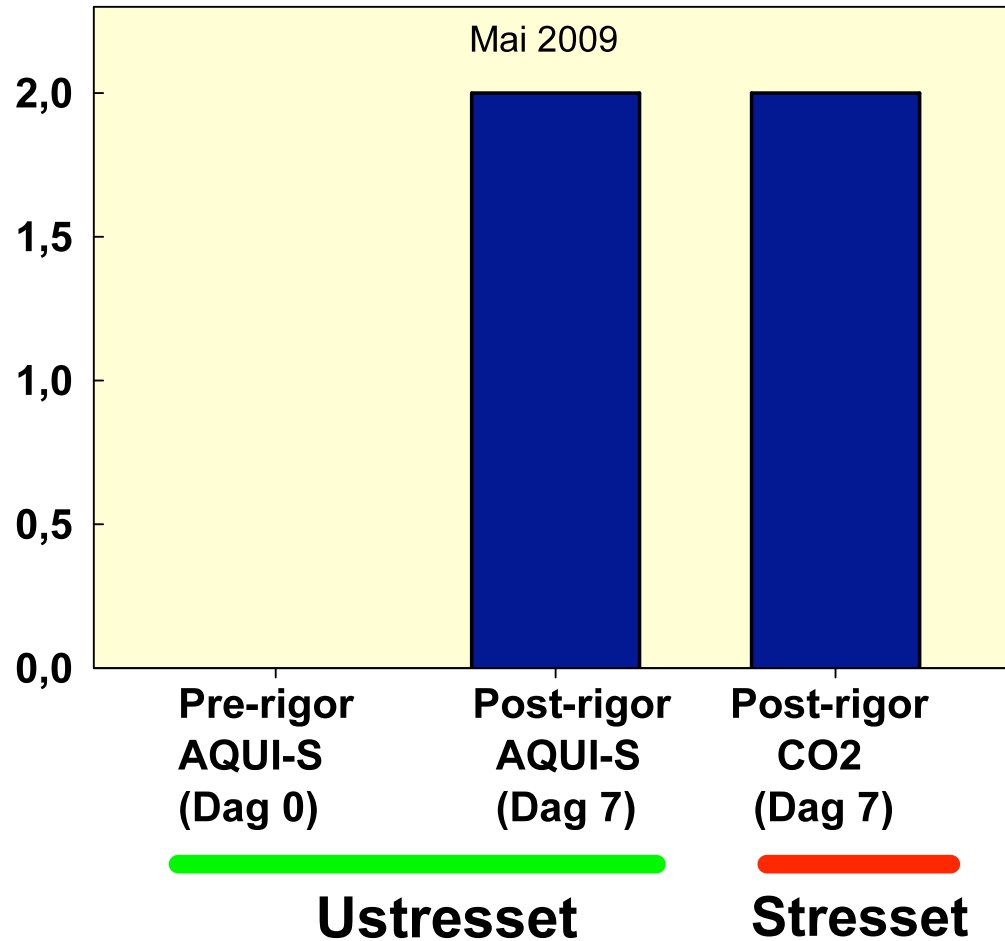

Ikke islagret

Avbøyning > 60°

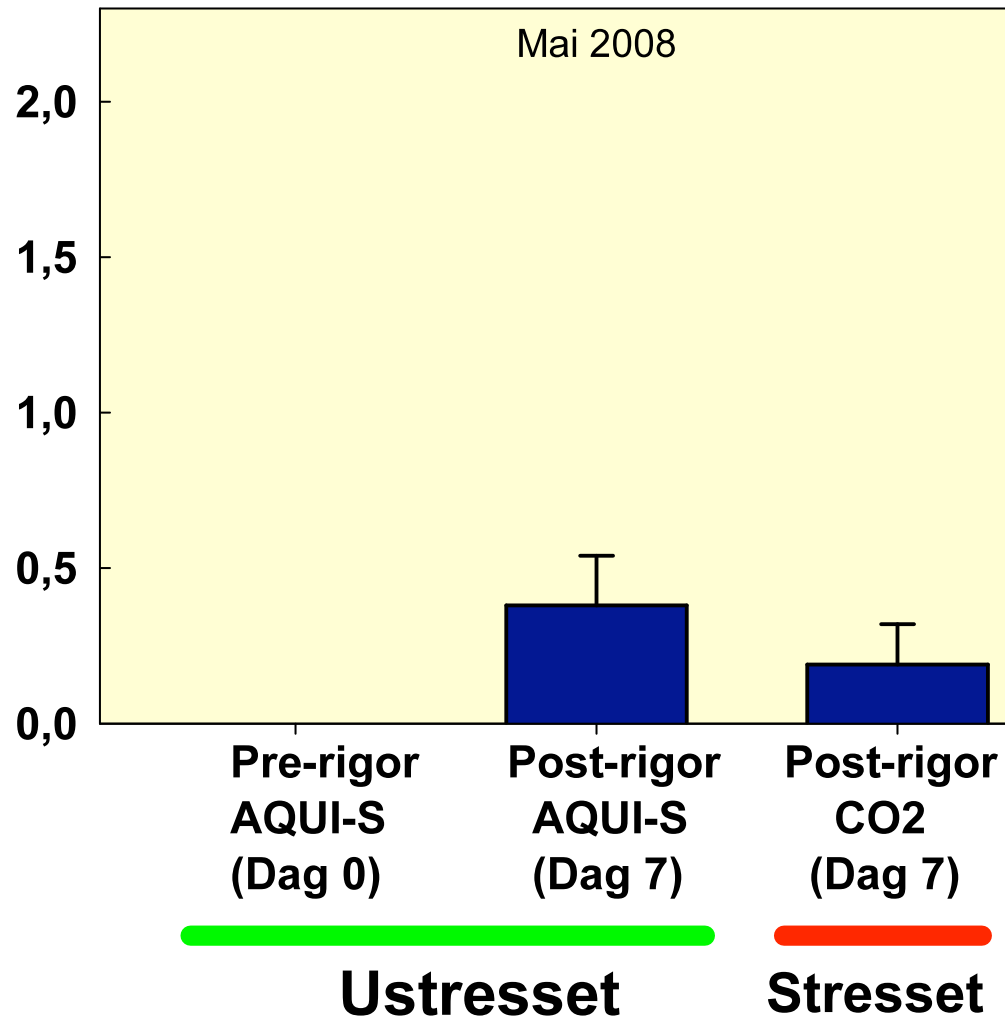
Middelverdier ± SEM

Industritest ved SFH mai 2009

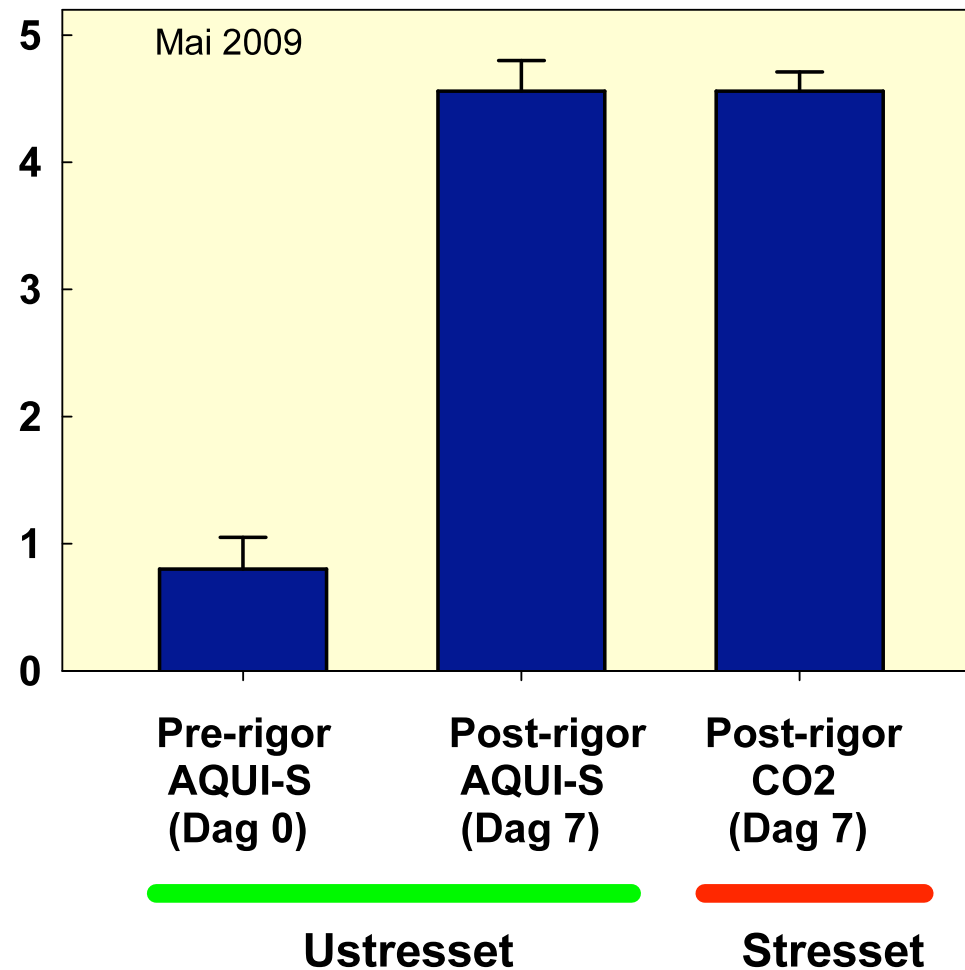

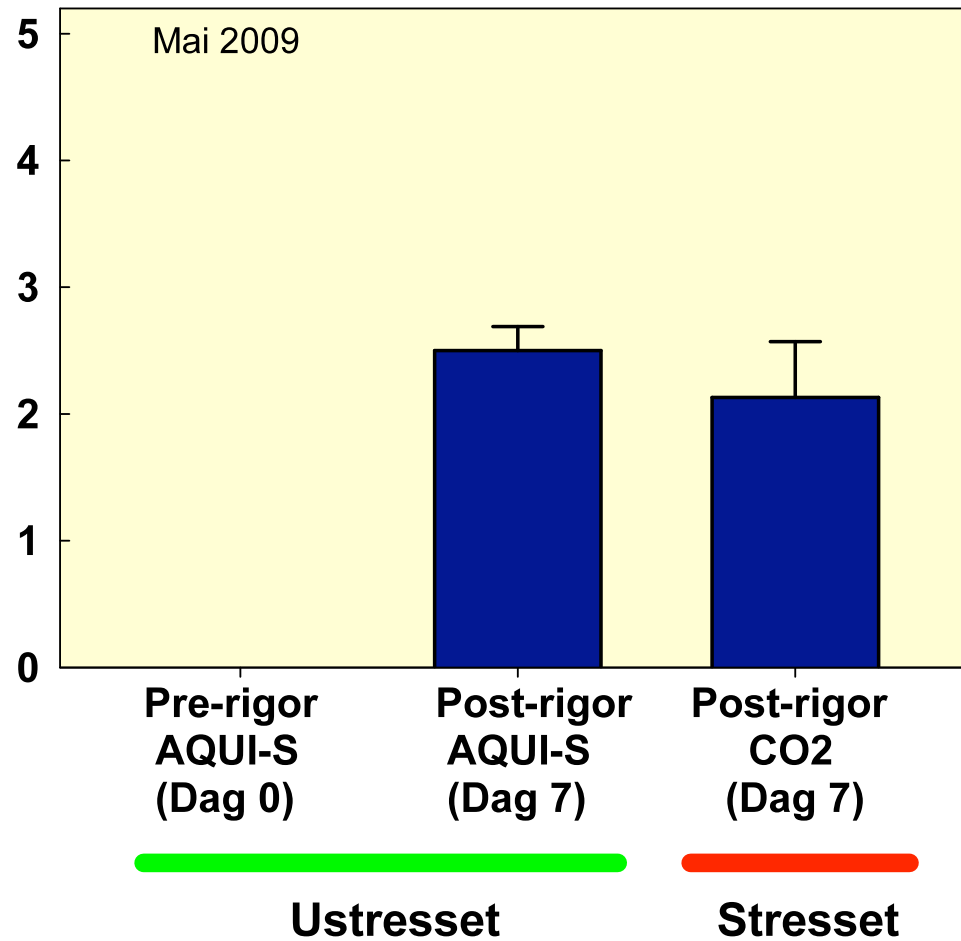
Industritest ved SFH mai 2009

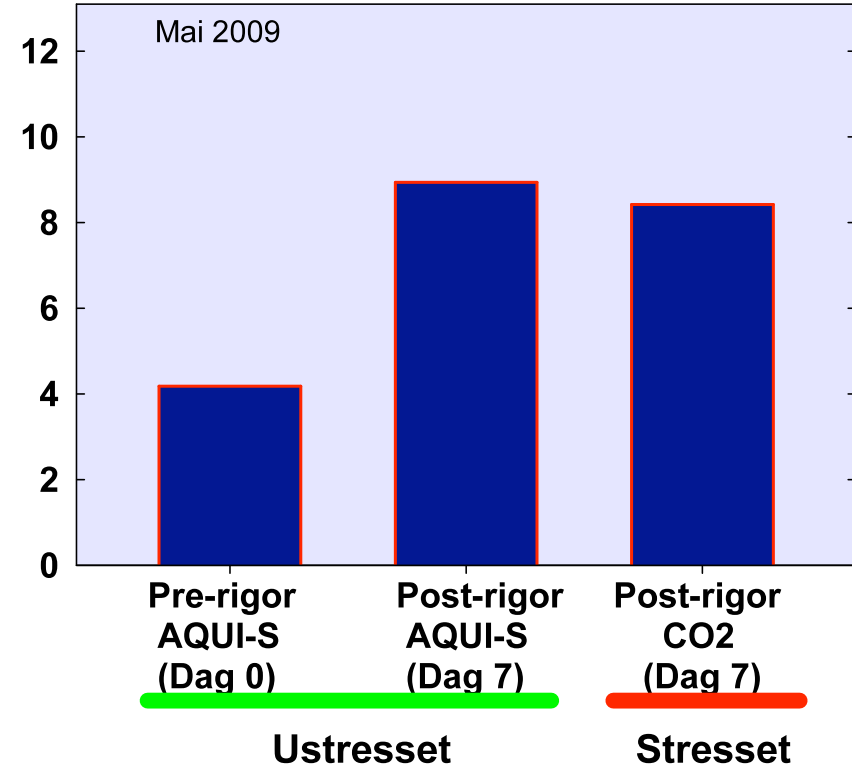
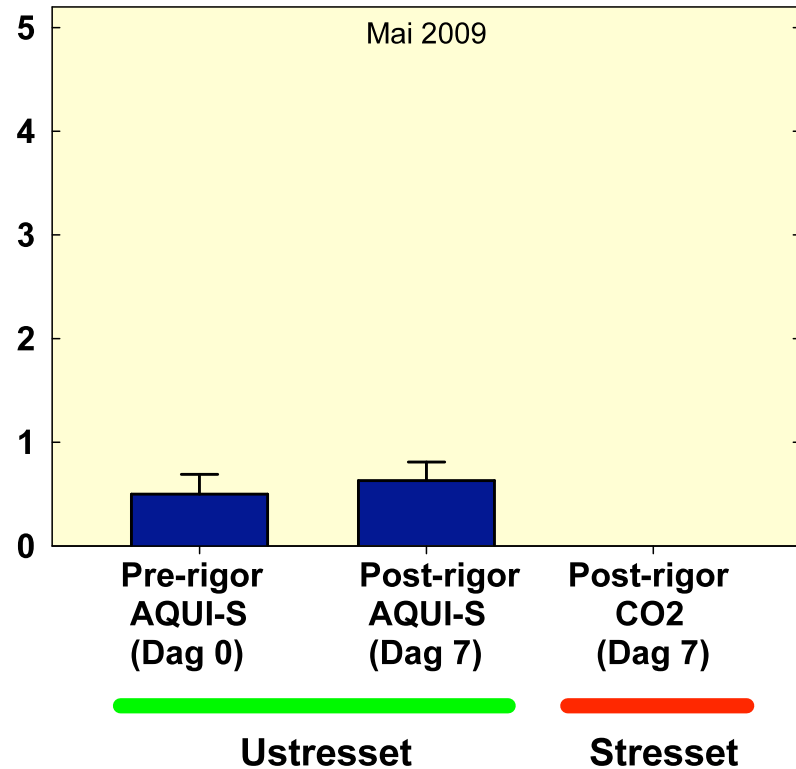
Industritest ved SFH mai 2009

Industritest ved SFH mai 2009

Industritest ved SFH mai 2009

Industritest ved SFH mai 2009

Konklusjoner

- **Håndteringsstress ved avliving ikke av vesentlig betydning**
(som også antydnet sommeren 2007 ved uttak fra ulike lokaliteter)
- **Betydelig dårligere spenst og mer gaping post rigor**
(etter 7 dager)
- **Ingen vesentlig endring i konsistens post rigor**

Bløt fisk (juni 2009)

2007:

Bløt fisk = (1) hele fileten myk/mangler spenst
(2) gaping
(3) bløt stripe

Nå:

- Fakta: 'Bløt konsistens' er i hovedsak et resultat av oppdrettsfasen
- Gaping: Ingen store endringer post rigor, men store endringer pre- vs post-rigor (i perioden 0 - 3 dager post mortem)
- Gaping kun relatert til tidlige post-mortem endringer (rigor mortis)???
- Videre forskning (mekanismer)
- Bløt stripe – et naturlig fenomen?

